

DOĞADAN ESİNTİLER

Derleyen
N.Gülgün AKBABA

BOYU KADAR DİLİ OLAN HAYVAN

Hayvanlar dünyasının renk değiştirecek çevreye uyum sağlayan nadir hayvanlarından biri de bukalemundur. Kuvvetli uyarımlar, şiddetli heyecanlar bu hayvanın renk değiştirmesine etken olan nedenlerdendir. Ayrıca renk değiştirme olayında yalnız sinirsel etkiler değil, hormonal etkinliklerin de payı vardır.

Bukalemunun derisinde, insan derisinde bulunan boya maddesi (melanin) nin aynısı bulunur. Bu boya melanofor denen hücrelerin içinde ve uzantılarında bulunur. Boya tanecikleri, belirttiğimiz etkenlerden dolayı bir araya toplanınca renk açılır, dağılınca renk koyulaşır. Örneğin, hayvanın derisinde bulunan siyah boyalı hücreler tamamen genişler, bütün öteki hücreler büzülürse deri siyah bir renk alır.

Bukalemunun meşhur özelliklerinden biri de dilidir. Bu dilin kaidesi gayet ince, uzun ve elastikidir; dilin ucu ise geniştir ve mukusla ör-

tülüdür. Dilin kaidesinden ucundaki geniş kısma kadar uzanan iki büyük ve elastik kan damarı vardır. Dil doğal halinde iken, hoid üzerinde kıvrılmış olan kaide, dil uzatılınca düzeliş ağız dışına fırlatılır. Hayvan çok uzun olan bu dilini aniden ileri fırlatarak avını yakalar. Bu ani hareket sırasında hayvanın dili boyu kadar uzayabilir.

Evet, bukalemunun özellikleri bu kadarla da bitmiyor. Hayvanın enteresan yanlarından biri de gözleri. Bu gözler birbirinden bağımsız olarak her tarafa bakabiliyor. Her iki gözde ayrı ayrı görüntüler yer alıyor. Gözlerden biri avını gördüğü an, öteki göz de dönüyor ve tam görüş için ayarlanıyor.

Gerek çevreye gösterdiği ustaca uyum, gerek saatlerce hareketsiz durabilmesini sağlayan özel kaş sistemi, ilginç dili ve gözleri ile gerçekten ilginç bir hayvan bukalemun.

AV-AVCI

Böcekler arasında Myrmelion larvaları avlarını garip bir kapan kurarak yakalarlar. Bunlar kumda kazdıkları huni biçimindeki çukurların dibine saklanarak buraya düşecek olan avlarını beklerler. Çukura düşen bir av yakalanmadan kaçmayı başırırsa larva, huninin kenarında güçlüklerle ilerlemeye çalışan zavalı hayvanı kum taneleri ile bombardıman ederek tekrar çukuruna düşürür.

DAĞLARIN HÜNERİ

Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi batı rüzgârları kuşağı dahilindedir. Kuzeyde uzanan Doğu Karadeniz Dağları, kuzeyden sokulan hava kütlelerinin iç kısımlara kadar ilerlemesini önemli ölçüde engellerken, güneyde bulunan sıradağlar da güneydeki hava kütesinin kuzeye yanı Karadeniz'e doğru sokulmasını frenlemektedir. İşte bu nedenle sahanın kuzeyi ile güneyi arasında iklim yönünden ayrılıklar mevcuttur. Kuzeyde, Karadeniz sahillerinde nemli ılıman iklim şartları hüküm sürerken, güneydeki yüksek plato sahaları ve havzalarda şiddetli kara iklimi etkili olmaktadır. Araştırmacılar Karadeniz sahilinde donlu gün sayısı yılda birkaç gün iken, Erzurumda 140, Karsta 180 gün olmasını bu nedenle açıklamaktalar.

